

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР

13

ГЛАВА 1 ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

1. Предпоставки, предхождащи учредяването на Европейските общности	15
1.1. Преди Втората световна война	15
1.2. След Втората световна война	16
1.2.1. Планът “Маршал”	16
1.2.2. Планът “Шуман” (Декларация от 9 май 1950 г.)	17
1.2.3. В периода “Студена война” (1946 – 1990 г.)	18
1.2.4. Съвременно развитие след “Студената война”	19
2. Етапи на развитие	20
2.1. Първи етап	20
2.1.1. Парижки договор от 1951 г.	20
2.1.1.1. Римски договор от 1956 г.	20
2.1.2. Структура на договорите	22
2.2. Втори етап	23
2.2.1. Единен Европейски акт от 1986 г.	23
2.3. Трети етап	23
2.3.1. Договорът от Маастрихт от 1992 г.	23
2.3.1.1. Структура	24
2.3.2. Амстердамски договор от 1997 г.	26
2.3.2.1. Структура	26
2.3.3. Договорът от Ница от 2001 г.	28
2.3.3.1. Структура	30
2.4. Четвърти етап	30
2.4.1. Конституция на ЕС	30
2.4.1.1. Структура	31

ГЛАВА 2

ПОНЯТИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПРАВОТО НА ЕС

1. Понятие	35
1.1. Право на Европейските общности	36
1.2. Право на Европейската общност	36
1.3. Право на ЕС	37

1.4. Право на Европейския съюз, или право на Европейските общности	38
1.5. Право на ЕС, или Европейско право	41
2. Субекти на правото на Европейския съюз	41
3. Източници на правото на Европейския съюз	43
4. Особенности на правото на ЕС	46
4.1. Прехвърляне на суверенитет от държавите-членки върху ЕС	46
4.2. Примат на правото на ЕС над националните законодателства на държавите-членки	47
4.3. Директен (пряк) ефект	50
5. Международна правосубектност на Европейския съюз	51

ГЛАВА 3

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ. ИНСТИТУЦИОННА СИСТЕМА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. ПРАВОМОЩИЯ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ОРГАНИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Европейският съюз и Европейските общности – част от европейските организации (структури)	61
1.1. Европейски организации с обща компетентност.	61
1.1.1. <i>Съвет на Европа</i>	61
1.1.2. <i>Европейски съюз</i>	61
1.2. Европейски организации със специализирана компетентност	62
1.2.1. <i>Военни</i>	62
1.2.1.1. <i>Европейски – Западноевропейски съюз</i>	62
1.2.1.2. <i>Евроатлантически НАТО; СЕВЕРОАТЛАНТИЧЕСКА АСАМБЛЕЯ</i>	63
1.2.2. <i>Политически</i>	63
1.2.2.1. <i>Евроатлантическа - Организация за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ)</i>	63
1.2.3. <i>Икономически</i>	64
1.2.3.1. <i>Евроатлантическа - Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)</i>	64
1.2.3.2. <i>Европейските общности</i>	64
1.3. Други европейски структури (ЕАСТ; ЦЕФТА)	65
2. Институции и органи на ЕС	66
2.1. Политически	67
2.1.1. <i>Европейски парламент</i>	67
2.1.2. <i>Съвет</i>	71
2.1.3. <i>Европейски съвет</i>	73
2.1.4. <i>Комисия</i>	74
2.2. Европейски съд	76
2.2.1. <i>Първоинстанционен съд</i>	79

2.3. Сметна палата	80
2.4. Спомагателни органи	81
2.4.1. Икономически и социален комитет	81
2.4.2. Комитет за регионите	82
2.5. Банки	83
2.5.1. Европейска инвестиционна банка	83
2.5.2. Европейска система на централните банки и Европейска централна банка	85
2.5.3. Европейски валутен институт	87
2.6. Изменения съгласно Амстердамския договор от 1997 г.	88
2.7. Нововъведения съгласно Договора от Ница от 2001 г.	90
2.8. След влизане на Конституцията в сила	93
2.9. Административен апарат на ЕС	94

ГЛАВА 4

СЪСТАВНИ ЧАСТИ НА ПРАВНАТА СИСТЕМА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Актове, приети от държавите-членки на ЕС (първично право)	96
1.1. Учредителни актове	96
1.2. Допълнителни договори	98
1.3. Договори, сключени от представителите на държавите-членки	99
2. Актове на институциите (вторично, производно право)	100
2.1. Регламенти	102
2.2. Директиви	103
2.3. Решения	103
2.4. Препоръки и мнения	104
2.5. Актове, съдържащи норми на вътрешното право на ЕС	105
2.6. Sui generic acts	105
3. Международни договори, сключвани с трети страни	107
3.1. Международните договори, формулиращи част от правната система на Европейския съюз	107
3.2. Многостранни международни договори	122
3.3. Двустранни международни договори, сключвани с трети държави и международни организации	131
4. Общи принципи на правото на Европейския съюз	138
4.1. Права на човека	140
4.2. Субсидиарност	142
4.3. Пропорционалност	144
5. Практика на Европейския съд	145
5.1. Попълване на законодателни празноти	145
5.2. Прилагани методи, начини и принципи на тълкуване	148

ГЛАВА 5 ЗАКОНОДАТЕЛЕН МЕХАНИЗЪМ

1. Нормотворческа компетентност	151
2. Процедури за приемане на актове	154
2.1. Процедура за консултиране	154
2.2. Бюджетна процедура	155
2.3. Процедура по прилагане на изпълнителни актове	155
2.4. Процедура за сътрудничество	156
2.5. Процедура за съвместно вземане на решения	157
3. Съотношение между правото на ЕС и вътрешно-държавното право на държавите-членки на ЕС	158
4. Непосредствена приложимост и пряк ефект	161
5. Приложение на правото на ЕС в държавите-членки	162

ГЛАВА 6 ПРАВНА УРЕДБА НА ПОЛИТИКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Свобода на движение на стоки	165
1.1. Митнически съюз	165
1.1.1. <i>Премахването на митата между държавите-членки</i>	165
1.1.2. <i>Създаване на обща митническа тарифа</i>	166
2. Свобода на движение на хора, услуги и капитали	166
2.1. Свобода на движение на хора	167
2.2. Право на установяване на гражданите на държавите-членки на ЕС на територията на друга държава-членка на ЕС	167
2.3. Свобода на предлагане на услуги	168
2.4. Свобода на движение на капитали и плащания	169
3. Обща селскостопанска политика	170
4. Обща транспортна политика	171
5. Политика относно конкуренцията, данъчното облагане и сближаване на законодателствата.	172
5.1. Правила на конкуренцията	172
5.1.1. <i>Правила, приложими по отношение на предприятията</i>	172
5.1.2. <i>Дъмпинг</i>	173
5.1.3. <i>Предоставяне на държавни помощи и субсидии</i>	174
5.2. Разпоредби относно данъчното облагане	174
5.3. Сближаване на законодателствата	175
6. Икономическа и валутна политика	176
6.1. Икономическа политика	177
6.2. Валутна политика	178
7. Обща търговска политика	180

8. Социална политика, образование, професионална квалификация и младежи	181
8.1. Социална политика	181
8.2. Европейски социален фонд	182
8.3. Образование, професионална квалификация и младежи	183
9. Политика в областта на културата	185
10. Политика относно общественото здраве	185
11. Политика в областта на защитата на потребителя	186
12. Политика относно изграждането и развитието на трансевропейски мрежи	186
13. Индустириална политика	186
14. Икономическо и социално сближаване	187
15. Политика в областта на научните изследвания и технологичното развитие	187
16. Политика в областта на околната среда	188
17. Политика в областта на сътрудничеството за развитие	189
18. Обща политика в областта на външните отношения и сигурността	189
19. Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи	193
20. Европол – Европейско полицейско ведомство	195
21. Обмудсман на ЕС	196
22. Гражданство на ЕС	197
23. Шенгенско споразумение	198

ГЛАВА 7

РАЗВИТИЕ НА ПРАВНАТА СИСТЕМА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Договорът за Европейски съюз – дългосрочна програма за развитие	200
2. Нововъведения в правната система на Европейския съюз	210
2.1. Поправки в конституционните актове и процедура за ревизия и изменение	210
2.2. Процедури, засягащи сключването на международни договори	213
3. Международна правителствена конференция (1996 – 1997 г.) – предвиждания и резултати	217
4. Допълнения съгласно Амстердамския договор от 1997 г.	224
5. Нововъведения съгласно Договора от Ница от 2001 г.	227
6. Съгласно Конституцията след влизането ѝ в сила	231

ГЛАВА 8

РАЗШИРЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Проблеми, свързани с разширяването на Европейския съюз	233
2. Европейското споразумение за асоцииране – задължителен етап преди присъединяване	240
3. Отношенията между Р България и Европейския съюз	243
3.1. Правна основа на сътрудничеството между Р България и ЕС	243
3.2. Подготовка за членство на Р България в ЕС	246

ГЛАВА 9 БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1.	Фактори, оказващи влияние върху развитието на правната система на Европейския съюз	251
2.	Бъдещо развитие на интеграцията и правната система на Европейския съюз	260
ЗАКЛЮЧЕНИЕ		271
ПРИЛОЖЕНИЯ		275
<i>Приложение № 1</i>	ХРОНОЛОГИЯ НА ИЗГРАЖДАНЕТО НА ЕВРОПА	275
<i>Приложение № 2</i>	ОСНОВИ НА ПЛАНА “МАРШАЛ”	282
<i>Приложение № 3</i>	ДЕКЛАРАЦИЯ ОТ 9 МАЙ 1950 г., ИЗВЕСТНА КАТО ПЛАН “ШУМАН”	285
<i>Приложение № 4</i>	ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ	288
<i>Приложение № 5</i>	ОСНОВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДАННИ ЗА СТРАНИТЕ-ЧЛЕНКИ	289
<i>Приложение № 6</i>	ОБЩА СИМВОЛИКА НА ЕС	290
<i>Приложение № 7</i>	ЕВРО	291
<i>Приложение № 8</i>	СТРУКТУРА НА ЕС	292
<i>Приложение № 9</i>	СТРУКТУРА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪВЕТ	293
<i>Приложение № 10</i>	ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ВЪРХОВНИЯ СЪВЕТ И НА КОМИСИИТЕ	294
<i>Приложение № 11</i>	ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ	295
<i>Приложение № 12</i>	ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКЦИИ И СЛУЖБИ НА КОМИСИЯТА	296
<i>Приложение № 13</i>	ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ	298
<i>Приложение № 14</i>	ГРУПИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ	299
<i>Приложение № 15</i>	БРОЯТ НА СЛУЖИТЕЛИТЕ В ЕС	300
<i>Приложение № 16</i>	ПРОЦЕСЪТ НА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ В ЕС	301
<i>Приложение № 17</i>	РАЗШИРЯВАНЕ НА ЕС	302
<i>Приложение № 18</i>	ДЕКЛАРАЦИЯ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	303
<i>Приложение № 19</i>	МЕМОРАНДУМ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С МОЛБАТА ЗА ЧЛЕНСТВО В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	304
<i>Приложение № 20</i>	СТАНОВИЩЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ОТНОСНО КАНДИДАТУРАТА НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЪЛНОПРАВНО ЧЛЕНСТВО В ЕС	311
<i>Приложение № 21</i>	ПЪТНА КАРТА ЗА БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ	317
	Пътна Карта на България	318

<i>Приложение № 22</i>	ДОКЛАД НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА 2004 Г. ЗА НАПРЕДЪКА НА Р БЪЛГАРИЯ (ИЗВЛЕЧЕНИЕ)	326
<i>Приложение № 23</i>	ЕВРОПЕЙСКА ЖАНДАРМЕРИЯ	337
	АЗБУЧЕН УКАЗАТЕЛ	339
	ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА	343